

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ АНАТОЛІЯ НАЗАРЕНКА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Ректор Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти**

імені Анатолія Назаренка

Наказ від 18.03.2026 № 72/но

В.ОЧЕРЕТЯНКО

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації асистентів вчителів ЗЗСО та СЗЗО
(другий цикл базової середньої освіти)**

**“АСИСТЕНТ ВЧИТЕЛЯ В СИСТЕМІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ:
ОРГАНІЗАЦІЯ, ПАРТНЕРСТВО ТА ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ”**

Розробник: Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка (Бирко Надія Михайлівна, к.п.н., доцент кафедри менеджменту та освітніх технологій; Білецька Ольга Геннадіївна, методист обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти; Синявська Ганна Олександрівна, завідувач обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка)

Напрямок підвищення кваліфікації: Професійна діяльність асистентів учителів в умовах реалізації державного стандарту базової середньої освіти

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації асистентів учителів закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення реалізації Державного стандарту базової середньої освіти (наказ МОН від 04.11.2025 №1451)

Термін дії програми: 18.05.2026 – 20.12.2028

Рецензенти:

Андрій Гулеватий, кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету підвищення кваліфікації педагогічних працівників Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка

Олександра Сологуб, доктор філософії, в.о. завідувача кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми підвищення кваліфікації асистентів учителів закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення реалізації Державного стандарту базової середньої освіти, зумовлена розвитком інклюзивної освіти в Україні та підвищенням вимог до якості психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

В умовах трансформації загальної середньої освіти, упровадження компетентнісного підходу в базовій середній освіті, принципів дитиноцентризму та реалізації положень Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 року зростає потреба в ефективній організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних можливостей і потреб кожного учня.

Особливої актуальності набуває розвиток умінь педагогічного партнерства, командної взаємодії з учителями, батьками та фахівцями, а також участі у створенні безпечного, доступного й підтримувального освітнього середовища без бар'єрів. Важлива роль у цьому належить асистенту вчителя як учаснику команди психолого-педагогічного супроводу, який сприяє адаптації освітнього процесу, забезпечує доступність навчання, підтримує соціалізацію учнів та їх активну участь в освітній діяльності.

Усе це зумовлює необхідність розвитку професійних компетентностей асистентів учителів закладів загальної середньої освіти, зокрема в контексті реалізації принципів безбар'єрності в освіті.

Цільова група: асистенти учителів, які працюють на рівні базової середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС), з них лекції – 11 год; практичні заняття – 18 год., підсумкові заходи (тестування) – 1 год.

Особливості реалізації програми: зміст програми об'єднано у два навчальні модулі. Реалізація програми ґрунтується на поєднанні теоретичних занять та практико-орієнтованих форм роботи. Тривалість програми - до 2 тижнів. Для успішної реалізації практичного компоненту програми слухачам рекомендується приєднуватись до онлайн-занять з персонального комп'ютера або ноутбука. До викладання за програмою залучаються викладачі, які пройшли попередню підготовку з питань інклюзивного навчання.

Форма підвищення кваліфікації: очна, дистанційна.

Мета підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей асистентів учителів закладів загальної середньої освіти відповідно до вимог професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» щодо організації безбар'єрності, інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти, забезпечення ефективної педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами, застосування сучасних освітніх практик, цифрових технологій та здоров'язбережувальних підходів в умовах сучасних викликів.

Завдання:

- формування цілісного розуміння сутності інклюзивної освіти, її цінностей, принципів та нормативно-правових засад реалізації в Україні;
- розвиток здатності аналізувати та враховувати особливі освітні потреби учнів, визначати рівні підтримки та застосовувати ефективні підходи педагогічного супроводу;
- формування професійної готовності до створення безпечного, доступного та безбар'єрного освітнього середовища з урахуванням різноманітності учнівських потреб;
- розвиток умінь ефективної взаємодії в команді психолого-педагогічного супроводу, а також партнерства з батьками та іншими фахівцями;
- удосконалення навичок організації освітнього процесу через застосування адаптацій, модифікацій, індивідуалізації та диференціації навчання;
- формування компетентностей зі спільного викладання та реалізації різних моделей педагогічної взаємодії в інклюзивному класі;
- ознайомлення з ресурсними можливостями освітнього середовища, зокрема ресурсної кімнати, для підтримки учнів з ООП;
- розвиток здатності використовувати цифрові технології та інструменти для забезпечення цифрової безбар'єрності в освітньому процесі;
- формування професійної рефлексії, навичок самопідтримки та профілактики емоційного вигорання в діяльності асистента вчителя.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: предметно-методична (А2), інформаційно-цифрова (А3), психологічна (Б1), емоційно-етична (Б2), компетентність педагогічного партнерства (Б3), інклюзивна (В1), організаційна (Г2).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання й розуміння:

- відмінностей між супервізією, наставництвом (менторством) та коучингом у системі професійного розвитку асистента вчителя;
- складових освітнього напрямку концепції безбар'єрності в Україні;
- сутності технології спільного викладання в інклюзивному класі;
- складових індивідуальної програми розвитку дитини з ООП;
- відмінностей між адаптацією та модифікацією в освітньому процесі;
- способів подачі завдань залежно від типу сприйняття учнів;
- класифікації допоміжних технологій у роботі з дітьми з ООП;
- основних принципів психологічної підтримки дітей з ООП;
- професійного вигорання як процесу, що має свої стадії та ознаки, які не підлягають ігноруванню, причин вигорання асистента вчителя;
- принципів цифрової безбар'єрності для організації інклюзивного навчання;
- можливостей використання технологій VR/AR в освітньому процесі;
- функціональних можливостей мовних платформ і додатків для розвитку мовленнєвих та комунікативних навичок здобувачів освіти;
- освітніх підходів для забезпечення інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти;

- поняття «інклюзія», «інклюзивне навчання», «особливі освітні потреби», «учні з особливими освітніми потребами», що є наслідками соціальної моделі сприйняття таких осіб.

Уміння:

- формулювати запит на супервізію (визначати конкретну професійну проблему);

- розрізняти напрями безбар'єрності та наводити приклади;

- здійснювати підбір ефективної моделі та форми спільного викладання в інклюзивному класі;

- здійснювати індивідуалізацію стосовно фізичного простору навколо учня;

- здійснювати соціальну індивідуалізацію дітей з ООП;

- розробляти алгоритм створення «Ситуації успіху» для дітей з ООП;

- ідентифікувати причини професійного вигорання;

- напрацьовувати та застосовувати стратегії самодопомоги;

- добирати безпечні, доцільні для навчання здобувачів освіти електронні (цифрові) освітні ресурси для забезпечення безбар'єрності; аналізувати, адаптувати, впроваджувати їх та використовувати з урахуванням мети, умов навчання, вікових особливостей та їхніх потреб;

- використовувати VR/AR технології для підвищення мотивації, наочності та залучення учнів до навчання;

- застосовувати мовні додатки (Duolingo та Babbel) у навчальній та корекційно-розвитковій роботі;

- добирати завдання, з допомогою яких можливе залучення та включення в освітній процес всіх його учасників на основі недискримінації та врахування багатоманітності людини.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- сприйняття супервізії та наставництва не як контролю чи перевірки, а як безпечного простору для професійного зростання;

- мотивація до впровадження та використання в практичній діяльності концепції безбар'єрності, технології спільного викладання в інклюзивному класі;

- усвідомлення цінності багатоманітності та врахування і задоволення потреб кожного здобувача освітнього процесу;

- усвідомлення важливості партнерської взаємодії асистента і вчителя в організації інклюзивного навчання;

- усвідомлення причин та наслідків власного професійного вигорання;

- усвідомлення ролі цифрових технологій у забезпеченні асистентом вчителя безбар'єрності в організації освітнього процесу.

- усвідомлення цінності інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти;

- мотивація до педагогічної підтримки дітей, що мають особливості розвитку.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації.

Підсумкове оцінювання курсу проводиться у формі тесту з 20 завдань. Максимальна кількість балів за тест - 40, прохідний бал - 28 (70 %).

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво.

Вартість: 990 грн

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з двох модулів та 8 взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 20 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, - 40, прохідний бал - 28 (70 %). Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують свідоцтво.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, - 30, з них 11 год - лекційні заняття, 18 год - практичні заняття, 1 год - контрольні заходи.

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Основи організації інклюзивного навчання в базовій середній освіті					
Тема 1.1. Організація інклюзивного навчання та рівні базової середньої освіти	2	2			4
Тема 1.2. Загальношкільний підхід до інклюзивності та безбар'єрності	3	1			4
Тема 1.3. Діяльність команди психолого-педагогічного супроводу	2	1			3
Тема 1.4. Участь та роль асистента вчителя в організації навчальної діяльності		4			4
Разом за модулем	7	8			15
МОДУЛЬ 2. Партнерство та створення інклюзивного освітнього середовища в базовій середній освіті					
Тема 2.1. Практика спільного викладання	2	2			4
Тема 2.2. Інструменти й ресурси для асистента вчителя	1	1			2

Тема 2.3. Наставництво та професійна підтримка асистентів учителів	1	3			4
Тема 2.4. Цифрова безбар'єрність в базовій середній освіті		4			4
Разом за модулем	4	10			14
Підсумкові заходи				1	1
Усього	11	18		1	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1

Основи організації інклюзивного навчання в базовій середній освіті

Тема 1.1. Організація інклюзивного навчання та рівні базової середньої освіти.

Організація інклюзивного навчання та рівні базової середньої освіти. Поняття «інклюзія», «інклюзивне навчання», «особливі освітні потреби», «учні з особливими освітніми потребами». Сутність, завдання, принципи та цінності інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти. Категорії (типи) особливих освітніх потреб (труднощів): загальна характеристика вірогідного прояву, ступінь прояву, рівень підтримки. Особливості надання педагогічної підтримки.

Реалізація права учнів з ООП на освіту в українському законодавчому полі: Конституція України, закони України «Про охорону дитинства», «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», постанова КМУ «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» (від 15 вересня 2021 р. № 957), наказ МОН «Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти», Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року (схвалено розпорядженням КМУ від 07.06.2024 № 527-р).

Тема 1.2. Загальношкільний підхід до інклюзивності та безбар'єрності.

Концепція безбар'єрності в забезпеченні рівності, доступності, толерантності та взаєморозуміння між суб'єктами освітньої взаємодії. Поняття «безбар'єрність» та її види: фізична, інформаційна, цифрова, суспільна, освітня, економічна. Компоненти освітньої безбар'єрності: доступність інфраструктури освітніх середовищ та обладнання (ергономіка та безпека шкільного середовища; привабливий дизайн приміщень, обладнання, меблів, прилеглої території), безпроблемне пересування (забезпечення достатнього фізичного простору учнями вчителям, які використовують допоміжні пристрої; раціональне використання

простору з урахуванням індивідуальних потреб здобувачів освіти, електронний посібник «Довідник безбар'єрності», правила безбар'єрної комунікації).

Доступність навчального матеріалу та засобів навчання відповідно до потреб здобувачів освіти (пояснення вчителя, колективне обговорення, персоналізовані інструкції тощо), рівні можливості для здобуття освіти, психологічна підтримка. Використання різноманітних методів для представлення інформації (письмові, усні, візуальні, тактильні); надання учням альтернативних способів дій та демонстрування знань, умінь, способів діяльності (презентація, есе, схема, виріб тощо); урахування інтересів учнів для вибору змісту навчання, рівня складності завдань, способів мотивування (2 лек.).

Тема 1.3. Діяльність команди психолого-педагогічного супроводу.

Поняття «команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами» (далі — Команда супроводу). Склад та завдання Команди супроводу, напрями її діяльності. Роль батьків як рівноправних членів Команди супроводу в розробленні ІПР та моніторингу результатів навчання дітей. Партнерство асистента вчителя та батьків у реалізації індивідуальної траєкторії навчання учнів з ООП.

Тема 1.4. Участь та роль асистента вчителя в організації навчальної діяльності.

Участь та роль асистента вчителя в організації навчальної діяльності. Поняття «адаптація» та «модифікація». Здійснення адаптацій в освітньому процесі та/або модифікації змісту навчальних предметів (інтегрованих курсів) у базовій школі для осіб з ООП з метою досягнення результатів навчання, визначених Державним стандартом базової середньої освіти та/або ІПР учня, учениці.

Методи підтримки асистентом учнів з ООП у досягненні результатів навчання: індивідуалізація навчання, диференційований підхід, використання допоміжних технологій, психологічна підтримка, створення ситуації успіху.

МОДУЛЬ 2

Партнерство та створення інклюзивного освітнього середовища в базовій середній освіті

Тема 2.1. Практика спільного викладання.

Технологія спільного викладання в інклюзивному класі. Поняття «спільне викладання». Переваги та основні моделі спільного викладання: модель консультування (учитель виступає в ролі консультанта асистента з питань здійснення адаптації / модифікації навчальних матеріалів); модель наставництва (активне спілкування, обговорення результатів спостережень за учнями, підвищення знань одне одного з питань інклюзивного навчання); модель співробітництва (передбачає розподіл обов'язків між учителем та асистентом учителя, де кожен із педагогів надає підтримку та здійснює супровід учнів з ООП під час реалізації їх індивідуальної освітньої траєкторії).

Форми спільного викладання: підтримуюче, паралельне, додаткове, викладання в команді. Особливості спільного викладання в умовах дистанційної форми організації освітнього процесу.

Напрями співпраці асистента вчителя з іншими фахівцями (вчителями-дефектологами, психологами, фахівцями ІРЦ та ін.) і батьками учнів з особливими освітніми потребами. Відмінність у роботі асистента вчителя і асистента дитини. Особливості професійної взаємодії вчителя, асистента вчителя та асистента дитини.

Тема 2.2. Інструменти й ресурси для асистента вчителя.

Ресурсна кімната в закладі освіти: основні функції та призначення (індивідуальний розвиток, гармонізація стану учня, адаптація та інтеграція, проведення корекційно-розвиткових занять). Вимоги до облаштування ресурсної кімнати: зонований простір, мобільність обладнання, дотримання вимог безпеки та санітарно-гігієнічних вимог. Можливості використання ресурсної кімнати асистентом учителя (підтримка та супровід учнів, індивідуалізація навчання, співпраця з іншими фахівцями, психоемоційна підтримка та стабілізація емоційного стану учня, розвиток соціальних навичок учнів).

Тема 2.3. Наставництво та професійна підтримка асистентів учителів.

Наставництво та професійна підтримка асистентів учителів. Професійна підтримка асистентів учителів та її види. Супервізія та наставництво як форми здійснення професійної підтримки та надання допомоги асистенту вчителя. Професійна підтримка асистента вчителя фахівцями ЦПРПП.

Професійне вигорання в роботі асистента вчителя: ознаки, стадії, причини та способи профілактики.

Тема 2.4. Цифрова безбар'єрність в базовій середній освіті.

Принципи цифрової безбар'єрності для організації інклюзивного навчання в базовій середній школі. Класифікація та призначення електронних (цифрових) освітніх ресурсів для організації інклюзивного навчання. Озвучення тексту та автоматичні субтитри (технологія TTS), імерсивні засоби читання, використання інструментів візуалізації, ресурсів для створення презентацій та відео.

Цифрові інструменти підтримки інклюзивного навчання: VR/AR технології, мовні застосунки та адаптивні сервіси (2 пр.).

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Кейс «Шість напрямів безбар'єрності». Слухачі отримують кейс, що включає різні напрями безбар'єрності, аналізують, розрізняють кожний з напрямів, пропонують шляхи реалізації їх в Україні, узагальнюють напрацьоване.

2. Кейс «Мандрівка Довідником безбар'єрності». Слухачі під супроводом викладача розглядають кожен розділ з наведеними прикладами безбар'єрної мови, заміни термінології, ефемізмами та маскувальними словами.

3. Вправа-тест на перевірку власної толерантності та коректності, який виконують викладачі та слухачі спільно, у чаті аналізують варіанти відповідей, практикуючи правила безбар'єрної мови та комунікації.

4. Вправа «Співпраця». Перегляд ролика «Пекло і Рай» спільне створення правил успішної співпраці та роботи в команді.

5. Вправа «Фрагмент уроку». Завдання: створення фрагменту уроку на задану тему та демонстрація однієї із чотирьох форм спільного викладання. Слухачі об'єднуються в 4 групи і створюють фрагмент, виділяють роль вчителя та асистента під час уроку.

6. Вправа «Створи відео з автоматичними субтитрами». Мета - продемонструвати, як допомогти учням з порушеннями слуху. Завдання: записати коротке пояснення теми (10–15 секунд); додати автоматичні субтитри одним із цифрових ресурсів на вибір.

7. Вправа «Створи аудіо». Слухачі генерують засобами чатботу невелику історію / правило / пояснення тощо та одним із цифрових ресурсів на вибір створюють аудіофайл. Мета - продемонструвати, як засоби цифрової безбар'єрності допомагають здобувачам освіти опанувати матеріал за допомогою звукових файлів.

8. Вправа «EdTech для інклюзивного навчання: аналіз і добір ресурсів». Завдання: проаналізувати 2–3 цифрові інструменти (наприклад, VR/AR застосунок / мовний сервіс / адаптивний додаток) та заповнити чек-лист за наданими критеріями.

9. Вправа «Індивідуальна траєкторія цифрової підтримки». Надано кейс (наприклад, учень із порушеннями мовлення / РАС / труднощами навчання), потрібно створити «маршрут цифрової підтримки» у вигляді схеми (карти), який включає: адаптивні сервіси; мовні застосунки; інструменти візуалізації; засоби комунікації; рекомендації для батьків і педагогів.

10. Вправа «Візуальна підтримка». Слухачі отримують завдання, викладач використовує візуальні таймери, чек-листи та інші шляхи візуалізації успіху, що робить процес відкритим під час виконання завдання.

11. Вправа «Маски в літаку». Мета вправи - продемонструвати, як зберігати власний ресурс, аби мати сили допомагати іншим, запобігти емоційному вигоранню, створити стабільне оточення для дітей.

12. Кейс-аналіз «Інклюзивний клас: виклики та рішення». Слухачам пропонується опис ситуації (кейс), наприклад: у класі навчається учень з ООП (наприклад, із труднощами навчання або РАС), і виникають труднощі у взаємодії з однокласниками та засвоєнні матеріалу. Завдання: проаналізувати, які принципи інклюзивного навчання порушено або недостатньо реалізовано; визначити бар'єри (організаційні, педагогічні, соціальні); оцінити дії вчителя; запропонувати альтернативні рішення відповідно до принципів інклюзії. Результат: структурований аналіз кейсу.

13. Розробка фрагмента уроку в інклюзивному класі. Завдання: розробити фрагмент уроку (15–20 хв) для базової середньої школи з урахуванням: різноманітності учнів; потреб учня/учнів з ООП; принципів інклюзивного навчання.

14. Проєкт «Школа рівних можливостей». Завдання: розробити міні-проєкт упровадження або вдосконалення інклюзивного навчання в закладі освіти

(визначити мету та завдання; описати цінності інклюзії, які будуть реалізовані; передбачити конкретні заходи (робота з учнями, вчителями, батьками); визначити очікувані результати.

15. Кейс-аналіз «Визначення освітніх потреб і рівня підтримки». Завдання: учасникам пропонується опис учня (або декількох учнів) з різними труднощами (наприклад: труднощі в навчанні, порушення уваги, поведінкові особливості, сенсорні порушення тощо). Потрібно: визначити тип (категорію) особливих освітніх потреб; проаналізувати прояви труднощів (поведінкові, когнітивні, емоційні); встановити ступінь прояву; обґрунтувати рекомендований рівень підтримки; визначити можливі ризики при неправильному визначенні потреб. Очікуваний результат: структурований аналіз кейсу з аргументацією рішень.

16. Проєктування «Індивідуальна траєкторія підтримки учня». Завдання: на основі запропонованого профілю учня розробити індивідуальний план педагогічної підтримки. Потрібно: визначити освітні труднощі та їх прояви; сформулювати цілі підтримки (коротко- і довгострокові); обрати методи, форми та прийоми навчання; визначити рівень підтримки та ресурси (вчитель, асистент, середовище); передбачити способи моніторингу прогресу; адаптувати навчальний матеріал. Очікуваний результат: модель ІІР (індивідуальної програми розвитку) або її фрагмент.

4. Критичне оцінювання «Ефективність педагогічної підтримки». Завдання: проаналізувати опис педагогічної ситуації (або відеофрагмент уроку) з учнем з ООП. Потрібно: оцінити відповідність обраних педагогічних стратегій типу труднощів; визначити сильні сторони підтримки; виявити помилки або неефективні підходи; запропонувати альтернативні рішення; обґрунтувати свої висновки з позицій інклюзивної освіти.

6. Дебати «Чи завжди потрібне підвищення рівня підтримки?» Завдання: учасники працюють у групах і дискутують над проблемним питанням: «*Чи є підвищення рівня підтримки завжди ефективним рішенням?*» Потрібно: підготувати аргументи «за» і «проти»; використати приклади з практики; врахувати принципи інклюзії; сформулювати узагальнений висновок і рекомендації.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2020 №898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartivpovnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> . Дата звернення: 12.03.2026.

2. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року: постанова Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

3. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2024/09/Nakaz_MON_1225.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.

4. Про освіту: Закону України від 5. 09.2017 р. №2145-VIII. *Голос України*. 2017.27 верес. (№178-179). С.10-22.

5. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 № 787. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-primirnoho-polozhennia-pro-komandu-psykholohopedahohichnoho-suprovodu-dytyny-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy-v-zakladi-zahalnoi-serednoi-ta-doshkilnoi-osvity>. Дата звернення: 12.03.2026.

6. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

7. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

8. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

9. Про методичні рекомендації: Безпечне освітнє середовище: надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації: Лист МОН України від 03.08.2023р. № 1/11479-23.

10. Довідник безбар'єрності. URL: <https://bf.in.ua>. Дата звернення: 16.04.2026.

Основна література

1. Про затвердження типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти: наказ МОН від 12.10.2022 № 904. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/87557/. Дата звернення: 12.03.2026.

2. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації асистентів учителів закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення реалізації Державного стандарту базової середньої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 04 листопада 2025 р. № 1451. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-typovoi-prohramy-pidvyshchennia-kvalifikatsii-asistentiv-uchyteliv-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity-diialnist-iakykh-spryamovana-na-zabezpechennia-realizatsii-derzhavnoho->. Дата звернення: 12.03.2026.

3. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації для асистентів учителів закладів загальної середньої освіти “Організація партнерської взаємодії асистента вчителя з учасниками освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти”: Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.02.2026 р. №327. URL: <https://drive.google.com/file/d/1ycGvJKUB-lrLVAY8HM669jvOjLd4xzS8/view> . Дата звернення: 12.03.2026.

4. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами / методичні рекомендації / укладачі: Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ, УІРО, 2024, 40 с.

5. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

6. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0787729-25#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

7. Шевчук Л., Заплотинська О., Дроздик Л., Войцеховська І. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти. Методичний посібник. Державна служба якості освіти України, 2023. 86 с. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/Inclusion_zaklad_osvity_SQE-SURGe_2023.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.

8. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: постанова КМУ від 15 вересня 2021 р. № 957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

9. Цифровий учитель : путівник для професійного зростання / укладачі : Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ : ЮНЕСКО, 2024, 88 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/czyfrovij_uchytel_putivnyk_dlya_profesijnogo_zrostannya.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.

Додаткова література

1. Проводимо успішний тренінг: НУШ у 7–9 класах / автори: М. Блажко, А. Ворожбит, Ю. Гайдученко, І. Клименко, О. Пасічник, Ю. Романенко, І. Стаднина, В. Терещенко, О. Федоренко, Т. Харламова, Р. Шаламов, Р. Шиян. Київ, 2025. 127 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1P9V1dF6AbU8BopEc_t6ajvDxz1mUTOQ_/view Дата звернення: 12.03.2026.

2. Семеніхіна О., Друшляк М. Типологія цифрових технологій інклюзивного освітнього простору, фізико-математична освіта, 2022. Том 35. № 3. С. 65–70. URL: <https://fmo-journal.org/index.php/fmo/article/view/179/120> Дата звернення: 12.03.2026.

3. Соболева Н. Методичні рекомендації щодо організації практичної роботи зі здобувачами освіти з інтелектуальними труднощами в умовах інклюзивного навчання, спрямовані на допомогу педагогічним працівникам команди супроводу осіб з особливими освітніми потребами закладів дошкільної та загальної середньої освіти. УІРО. 2024. 24 с. URL: <https://uied.org.ua/2024/09/12246/>. Дата звернення: 12.03.2026.

4. Щодо асистента учня (дитини) в закладах освіти: лист Міністерства освіти і науки України від 19.08.2022 № 1/9540-22. URL: <https://document.vobu.ua/doc/14771>. Дата звернення: 12.03.2026.

5. Утьосова О.І. Психолого-педагогічні основи діяльності асистента вчителя, асистента вихователя закладів освіти. Методичні вказівки до самостійної роботи для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності 016 “Спеціальна освіта” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти - Ужгород: ДВНЗ “Ужгородський національний університет”, 2024, 98 с.

6. Товканець Г.В., Малак Н.В. організація роботи асистента вчителя в школі: методичні рекомендації - Мукачево: Редакційно-видавничий центр, 2021. 108 с.

7. Цимбалюк Т.В. Психологічне вигоряння педагогічних працівників // Професійне та емоційне вигоряння учасників освітнього процесу під час кризових і трансформаційних процесів: Матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 1 січня - 11 лютого 2024 року. - Львів - Торунь: Liha-Pres, 2024. С. 150-152.

8. Матвієнко О. Культура здоров'я та синдром психоемоційного вигоряння: стратегії і тактики подолання / Матвієнко О., Пересадін М., Андросов Є. URL: <http://personal.in.ua/article.php?ida=433>. Дата звернення: 29.04.2026.